

Legal or illegal Matej Vida / Matej Mikuš

„Umělec se ve svém postoji zpochybňování a subverse, jenž je základem tvorby, a současně svou vůlí dát tuto subversi najevo, jejím zveřejněním ji dát pravou chuť a význam, zmíta mezi dvěma protikladnými touhami.“

Jean Dubuffet, Dusivá kultura

Výstava autorov Mateja Vidu a Mateja Mikuša je spoločnou snahou o uchopenie témy, akou je možnosť voľby, rozdielnymi prostriedkami. Architektúra priestoru sa tu stáva deliacim prvkom umožňujúcim obom autorom pristupovať k problematike po svojom. Zároveň je aj prvkom jednotiacim, keďže oba priestory majú rovnakú formu a obaja tak majú rovné podmienky. To je však iba jeden, azda najtriviálnejší, z aspektov tejto výstavy.

Matej Vida vo svojej časti inštalácie zasahuje do priestoru na prvý pohľad maliarsky, až sterilne úhľadne – biele steny, rovnomerná vrstva zeminy na podlahe, industriálne vyrobené objekty. Povrch umiestnených objektov, rovnako, ako aj samotné sklenené výplne výkladu, sú dotvorené gestickou maľbou. Abstraktné plochy a tvary spolu so znakmi a nápisom na skle majú diváka nabádať k interakcii. Tá spočíva nie len v hľadaní rozmanitých zorných uhlov, pri ktorých sa tieto prvky rozlične prekrývajú, ale aj k tomu, aby dielo nevnímal iba z ulice. Sú lákadlom pozývajúcim do priestoru za výkladom, kde sa ponúkajú ďalšie vizuálne vnemy. Divák má možnosť výklad obísť. Ten sa stáva ako by bol homogénnym dielom, niečím na pomedzí architektúry a sochy. Vrstva zemina na podlahe zároveň rozrušuje, aj na vzdory značnej transparentnosti, interiérový charakter. Vidíme tak akési zvláštne petrifikované prostredie, ktoré síce môžeme vnímať, ale nie do neho vstúpiť, čím sa nám môže istým spôsobom javiť príťažlivé, no aj záhadné. Svojská abstraktná rajská záhrada, do ktorej nám je vstup uzavretý a my môžeme byť jej tichými pozorovateľmi zaujatí hrou farieb a odrazov, ktoré nám ponúka. Zároveň môže odkazovať na uzavretý svet inštitúcií umeleckej prevádzky a jeho pravidlá umožňujúce povyšovať niečo na umenie a tým pádom niečo legitimizovať a legalizovať.

Matej Mikuš vo svojej časti inštalácie využíva ready-made objekty na vytvorenie environmetnu, akéhosi výseku z krajiny poznačenej „ilegálnym“ zásahom. V tomto prípade je vyjadrovací jazyk omnoho explicitnejší. Priestor obložený čiernymi igelitovými vrecami vytvára dojem neurčitého, až zlovestného miesta a zároveň je presne vymedzený. Divák je zbavený možnosti nahliadnuť do vnútra z inej strany, než z ulice. A hoci pôsobí vierohodne a diera v plote môže nabádať k prieskumu neznámeho územia, nie je to možné. Priestor je izolovaný sklom výkladu. Pozorovateľ sleduje akýsi zastavený obraz, diorámu, či ilustračnú fotku z novín. Narába s artefaktmi (časť oplotenia, maska, stopy v zemi, čierne igelitové vrecia), ktorých symbolika sa dá ľahko dekodovať, ale ich vnímanie nemusí byť tak jednoznačné. Nejde tu len o prekročenie nejakej zákonnej hranice v zmysle nelegálnej umeleckej tvorby, ktorú môže pripomínať obraz masky v steartovom štýle. Kto by sa mohol ukrývať za ňou nie je jasné. Posolstvo je univerzálne a možno v ňom nájsť odkazy aj na iné spoločenské fenomény – od kultúry až po politiku. Môže to byť maskovaný umelec ale aj člen organizovaného zločinu, či zásahového komanda, člen politickej elity, ktorý má dve tváre alebo utečenec. Igelitové vrecia neslúžia iba lepšej reflexii obrazu ulice v sklenených tabuliach alebo vytváraniu temnej atmosféry prechodu do neznámeho. Sú tiež symbolom nelegálnej činnosti, či už bankovej lúpeže, alebo dokonca vraždy.

Na záver by sa žiadalo zhrnutie. Obe časti sa javia ako jasné, presne rozdelené architektúrou priestoru. Jedna akoby reprezentovala to legálne – maľba v bielom galerijnom priestore, druhá zase opak. Zemina je však jednotiacim prvkom, narúšajúcim túto striktnú diferenciáciu. Hranica medzi tým, čo je povolené a čo nie sa tak stáva tenkou, alebo nejasnou a naše konanie je výsledkom voľby toho, či zotrváme v ich medziach zotrváme, alebo ich prekročíme. Oboje však neznamená, že musíme nutne konať morálne. Platí to aj v umení, kedy aparáty inštitúcií sú schopné pohltiť aj takú tvorbu, ktorá chce byť kontrapunktom akademického diskurzu a komerčnej kultúry (ako je to napríklad v prípade grafity, alebo ilegálnych výstav). Ukazuje sa tu ambivalentosť sveta, ktorý nie je iba čierno-biely, ale plný rozličných odtieňov závislých od uhla pohľadu. Ukazujú realitu oscilujúcu medzi ukludňujúcimi obrazmi, nie len z prostredia vysokého intelektuálneho umenia, ale aj komercie, a temným neznámym vzbudzujúcim strach, či túžbu po senzácii senzácii.

Výstava tak nedáva jednoznačnú odpoveď. Hranice a stanovenie toho, čo je ešte možné nás síce môžu ochraňovať od chaosu, ale aj nám uberať z možností. Ich prekročenie môže byť prejavom vzdoru, odporu, nesúhlasu, ale aj kalkulu, sebeckta, arogancie, či frustrácie alebo nádeje. Je výpoveďou o svete, kde síce máme možnosť voľby, ale nie vždy sme si istí jej správnosťou.

Peter Molari

